

VIZESÁRKOK MŰKÖDÉSE A BALATON DÉLI PARTJÁN

Szongoth Gábor

Kivonat

A cikk a dél-balatoni árkok szükségességét tárgyalja, megkérdőjelezi a sík területen létesült árkok létjogosultságát. Megállapítja, hogy az árkok vízelvezetésre nem alkalmasak, legfeljebb vízszikkasztásra. Fényképekkel bizonyítja, hogy az árkokat fel lehet tölteni, káros behatások nélkül. Szemléletes ábrákon bemutatja, hogy az új építésű utaknál már csak részben készülnek árkok, és azok is minden látható logika nélkül. A cikk remélhetőleg legfontosabb eredménye, hogy felhívja a figyelmet az árkok jó részének szükségtelenségére és felveti az árkok működtetésének átvizsgálását. Az árkok – akár részleges – megszüntetése rengeteg hasznosítható zöld területhez juttatná az önkormányzatokat.

Kulcsszavak: vizesárok, Balaton déli part, vízszikkasztó árok, kerékpárút, parkolás

BEVEZETÉS

Mélyfúrás-geofizikus vagyok, szakmai pályám legnagyobb része a vízkutatáshoz tartozik, de természetesen minden érdekel, ami a vizekkel kapcsolatos a felszín alatt és a felszín felett. Néhány éve vettünk egy nyaralót a déli Balaton-parton, és feltűntek az utak mindkét oldalán szisztematikusan kialakított árkok.

Figyeltem őket, mi a szerepük, de nem sikerült kitalálnom; viszont a hátrányuk egyértelmű, elveszik a hasznos területet az utcákból. Most egy kimondottan vitaindító előadást szeretnék tartani a Balaton déli partján levő árkokról, mert 10 éve senkitől nem kaptam megnyugtató választ, mi szükség ezekre a sok kilométeres árkokra. Reménykedem, hogy az MHT szakemberei tudnak elfogadható választ adni, vagy nekem sikerül meggyőzőnöm őket ezen árkok

1. fénykép. Árok egy keskeny utca mindkét oldalán

céltalanságáról. Az előadásból kiderül, hogy nem alapvetően az árkokat kifogásolom, hanem csak a felesleges árkokat. Úgy érzem, ez egy tabu téma nálunk, árkok régóta vannak, tehát biztosan szükségesek, nem is szabad ezt megkérdőjelezni. Néha én is elbizonytalanodom, biztos valamit nem veszek figyelembe. Azonban, amikor látom az új utak építésénél/átépítésénél hol építenek árkot, hol nem (teljes összevisszaságban) és hogy ahol nincs árok, ott sincs árvíz, mégis csak azt gondolom, igazam van: át kellene értékelni az árkok kényes müködtetését.

Néhány éve – amikor fellendült a közmunkások foglalkoztatása – jobb híján az árkokat mélyítették velük, így még nehezebb lett az árkok tisztán tartása, a fű lenyírása és esetleg az árkok megszüntetése.

Az előadásban rengeteg képpel illusztrálom, hogy milyen összevisszaság van az árkok területén, egyrészt a régi árkok jelentős része feltöltődött vagy feltöltötték, másrészt az új építésű utaknál sem egységes az árkok építése.

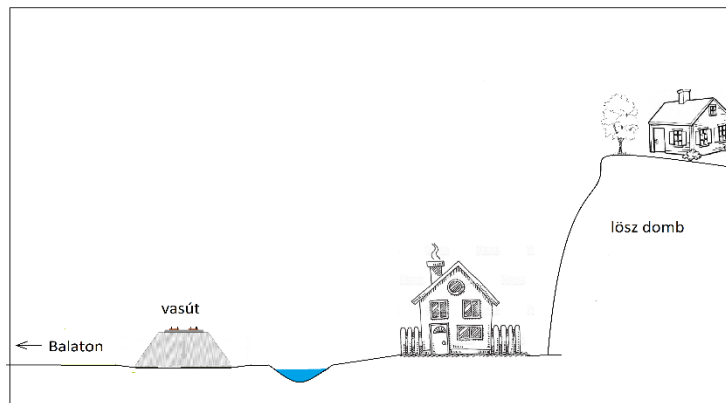
A MEGLEVŐ ÁRKOK

Balaton déli partján a vasút és a Balaton közti szakasz sok 10 km-hosszan teljesen sík (2. fénykép). A Balatonnal párhuzamos utak ugyan minimálisan ki vannak emelve, de lejtésük nincs, hiszen ezek a területek a Balaton medrének természetes és mesterséges feltöltődésével alakultak ki. Ugyanez a helyzet a Balatonra merőleges kisebb keresztutakkal, így lényegében az egész terület sík. A víz viszont tudja a fizikát, vízszintesen nem folyik, ezért ezek az árkok sehová nem vezetik a vizet.

2. fénykép. Nyaralóövezet vízszintes főúttal és keresztutakkal

Természetesen a vasút túloldalán nem ez a helyzet, ott van domborzat (általában löszdomb) és ott nagyobb csapadék esetén van vízfolyás. A vasúti töltés védelmére nagy befogadóképességű árokrendszer épült a vasúttal párhuzamosan (1. ábra és 3. fénykép). Az árkokat helyenként átvezetik a vasúti töltés alatt a Balatonba.

1. ábra. Szikasztóárok a vasút mellett

3. fénykép. A vasúti töltést védő árok a löszfal felőli oldalon

Jelenleg minden településen a fő- és keresztutakon mindkét oldalon árkok vannak – különböző minőségben, mélységben, kialakításban és állapotban. Vannak mély árkok és sekélyek, vannak betonlapokkal kibélelték és eliszaposodottak (4–7. fényképek).

4. fénykép. Elhanyagolt árok szeméttel

5. fénykép. Hagyományos árokkialakítás

6. fénykép. Különböző árokkialakítás egy kis keresztútcában

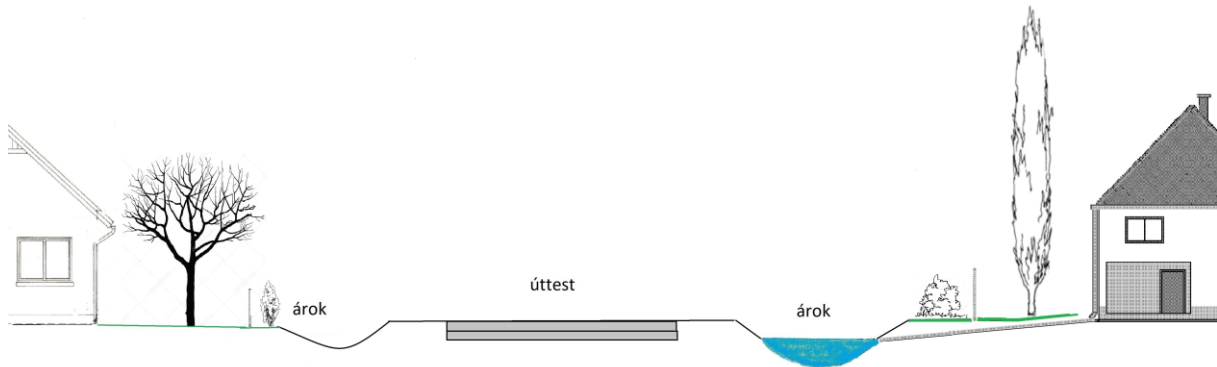

7. fénykép. Mély árok a főúton

A főút és a keresztutcák találkozását a 8. fénykép mutatja.

Az utak keresztmetszetét a 2. ábrán mutatjuk be.

A főút 15 méter széles, ebből 6 m maga az úttest, a többi a két oldalon zöldterület, közepén 2-2 méter széles vizesárok. Ugyanez a keresztutcáknál: az utca teljes szélessége 8 méter, az úttest 3 méter, a maradék árok és az árkok menti zöld sávok.

Látható, hogy a közlekedésre az utcák keresztmetszetének igen kis hányada jut, pedig ezen a területen – néhány kivételtől eltekintve – nincsenek járdák, kerékpárutak, így minden közlekedés a keskeny úttesten zajlik (9–10. fénykép). A közlekedés ezeken az utakon életveszélyes, az autósok egy része a 30-as táblák ellenére száguldozik, a keskeny utakon nincsenek tekintettel az úton közlekedő kerékpárokra, gyalogosokra, gyerekkocsit tolókra, kutyát sétáltatókra. A

Balatonra merőleges keskeny utcákban a parkolást és a megfordulást akadályozzák a felesleges árkok.

9. fénykép. Keskeny főút

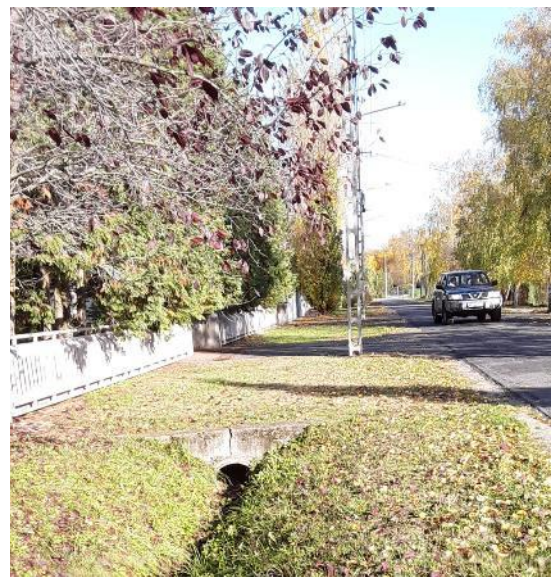

10. fénykép. Kerékpárosok a főúton

Mindezek után felmerül a kérdés, mi lehet az árkok szerepe a dél-balatoni településeknél? Vezessék a Balatonba az úttestről oldalra lefolyó vizet? Erre tökéletesen alkalmatlanok, mivel a víz vízszintesen nem folyik, és az áttereszek keskenyek, meg el is annak tömődve (11. fénykép). Másrészt egyik helyen van árok, a szomszéd helyen már fel van töltve (12. fénykép).

11. fénykép. Hatalmas kibetonozott árok, szűk átteresz

12. fénykép. Hol van árok, hol nincs

Tehát az árkokban a víz nem folyik, legfeljebb a befolyó víz szikkasztására alkalmasak. Ennek csak örülnek, akik a telkükről az utcai árokba vezetik a háztetőről összegyűjtött esővizet (13. fénykép). Ez nagyjából minden 10. telek, ezért nem érdemes árkokkal elfoglalni az utcák nagyobb hányadát. Egyébként ezt a szikkasztást meg lehet oldani a telek belül is, nem szükséges közterületre vezetni az esővizet.

13. fénykép. Árok házi ereszcatorna-bevezetéssel

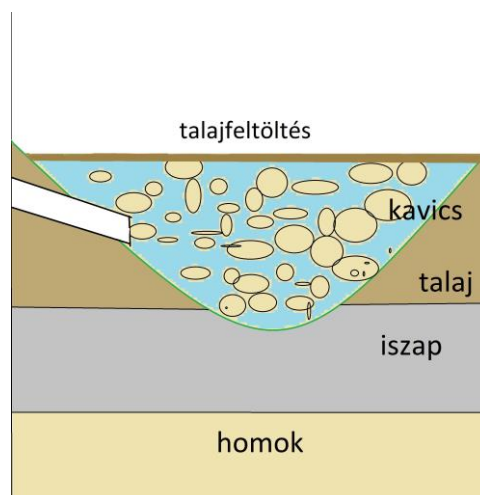

14. fénykép. Nagyobb eső után több hétig áll a víz ebben az árokban

Az árkok a szikkasztást sem feltétlen látják el, mivel a Balaton déli partja jórészt természetes és mesterséges feltöltéssel alakult ki, és a feltöltő anyag sok helyen a balatoni iszap, ami igen jó vízzáró és ezért néhány árokban hetekig megáll a víz egy nagyobb esőzés után (14. fénykép). A túl mély árkokban – magas balatoni vízállás esetén – a talajvíz szintje magasabb az árok aljánál, így nyílt víztükör keletkezik. Ez pedig igen jó költőhely a szúnyogoknak, piócáknak, békáknak.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

Mi a megoldás a hátrányok elkerülésére? Fel kell tölteni a felesleges árkokat. Ezt a bátrabbak megteszik, a többség fél a feljelentéstől, az önkormányzatok rosszallásától. Én 10 éve feltöltöttem az árunkat, tökéletesen működik, pedig a háztető egy részéről is odavezetjük az esővizet. A feltöltés módját a 3. ábrán mutatjuk be.

3. ábra. Árokfeltöltés módja

Az árokba porózus anyagot (kő, kavics, durva homok, homok) kell tölteni és a felső 15 cm-t talajjal kell befedni, A porózus réteg elnyeli a rá folyó esővizet, a felette levő talajban pedig kinő a fű. Az eredmény sík terep, amit könnyű karbantartani, lehet parkolni. Ilyen feltöltött árkot mutatunk a 15. fényképen. A feltöltött árok felett lehet parkolni, nem kell a keskeny úttestet elfoglalni.

15. fénykép. Tíz éve feltöltött árok, jobb oldalt

A 16. fényképen egy frissen feltöltött árkot láthatunk, ahol már nő a fű, könnyen lehet karbantartani, fűvet nyírni.

16. fénykép. Egy éve feltöltött árok

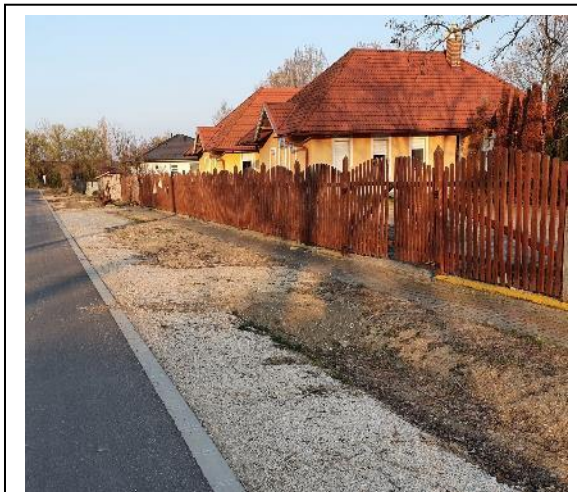
Az árkokat felülnézetből a 17. fénykép mutatja. A meglévő árkokat pirossal jelöltük, a feltöltötteket pedig késsel.

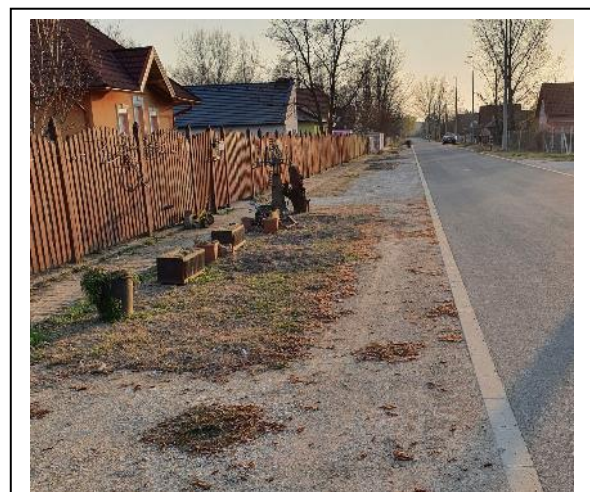
17. fénykép. Árok baloldalt, feltöltött árok jobboldalt

ÚJ UTAK ÉPÍTÉSE

Az árkok feltöltésének jogosságát igazolják az új útépitések. Nemrég épült egy új út Balatonöszödön. A Szt. István út egyben új kerékpárút is. Árkot rendhagyó módon csak az út egyik oldalán alakítottak ki, amit már jórészt betemettek az új lakók (18. és 19. fénykép).

18. fénykép. Szent István út, árkok feltöltés alatt

19. fénykép. Szent István út, már nincs árok

Másik példa a Balatonszárszót Földvárrel összekötő Jókai út friss felújítása. Az utat szélesítet-

ték és két oldalán kerékpárutat is kijelöltek. Az árkok kialakítása igen változatos. A vasút oldalán vagy készült árok, vagy nem, ha igen, egy része ki van bélelve betonráccsal (20. fénykép). A másik oldalon nyaralók vannak, ott régen végig volt árok, a felújítás után itt is változatos a helyzet, vagy van árok (esetleg jó drágán kibélelve) vagy nincs is árok (21–23. fénykép).

Ki érti ezt: kell árok vagy nem kell? Ki dönti el, és milyen elvek alapján? Mennyi pénzt lehetne spórolni (árkok kialakítása, bélelése, kapubejárók építése, árkok tisztán tartása)? Ráadásul hosszú szakaszon nincs parkolási lehetőség az út egyik oldalán sem, így csak a bicikliúton tudnak parkolni az autók.

20. fénykép. Hol van árok, hol nincs

21. fénykép. Elegáns betonárkok, ami később megszűnik

22. fénykép. Árok drága betonprofilal, aztán megszűnik

23. fénykép. Bélelt árok, aztán nincs árok

ÖSSZEFOGLALÁS

Végezetül összefoglaljuk az árkok hátrányait és a megszüntetésük előnyeit.

Árkok hátrányai

- keskeny úttest
- nincs kijelölt kerékpárút
- veszélyes a gyalogos közlekedés
- nincs szabályos parkolási lehetőség
- pangó víz (szúnyogok)
- nehéz a fűnyírás az árkokban
- néha visszafolyik a Balaton vize az árkokba

Betemetett árkok előnyei

- szélesebb átépítés lehetősége
- kialakítható gyalogos és kerékpárút
- biztonságos lehet a gyaloglás
- legalább egy oldalt lehet parkolni
- nincs szabad vízfelület
- sima zöld felület
- rendezni lehet a Balaton partját

JAVASLAT

Láthatjuk, nagy az összevisszaság az árkok kérdésben, elvileg vannak árkok, de jelentős részüket már feltöltötték vagy ki sem alakították. Bizonyítható, hogy ahol nincs árok még a legkevesebb zivatar után is gyorsan elnyelődik a lehullott csapadék a széles füves területen.

Fontos lenne az árkok szükségességének átfogó vizsgálata és ahol nincs rájuk szükség, lehetőséget kellene adni az árkok szakszerű megszüntetésére. Új útépitéseknél pedig csak ott tervezzenek árkot, ahol tényleg szükség van rájuk. Ezekkel az intézkedésekkel az önkormányzatok és az üdültulajdonosok sok pénzt spórolhatnának és jelentős új területek jutnának közösségi célok érdekében.